

รูปแบบการออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ

The Saving Patterns of Low-Income Farmers Before Old Age

นิภาภัทร พงษ์โสภณ* กชกร เดชะคำภู² จารุกัญญา อุดานนท์³ และสำราญ วิเศษ⁴

Nipaphat Pongsohon* Kotchakorn Dechakhamphu² Jurakanya Udanont³ and Samran Wised⁴

Received : November 4, 2021 Revised : February 4, 2022 Accepted : February 23, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการออม และปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย ที่มีอายุ 18 - 55 ปี จำนวน 1,100 คน ที่สุ่มแบบหลายขั้นตอนจากเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยใน 5 อำเภอ ของจังหวัดนครพนม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้แบบจำลองสมการถดถอยโลจิสติกแบบทวิภาค (Binary Logistic Regression) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่ารูปแบบการออมส่วนใหญ่ ออมกับสถาบันการเงิน รองลงมา ออมผ่านกลุ่มออมในชุมชน โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางบวก ได้แก่ สถานภาพสมรส สถานภาพหย่า/หม้าย การศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกครัวเรือน 6 คนขึ้นไป รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 15,000 บาท - 20,000 บาท รายได้จากภาคการเกษตร ภาระหนี้สิน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารกองทุนออมแห่งชาติ การเข้าถึงระบบการออม และการมีภูมิคุ้มกัน ส่วนปัจจัยที่ส่งผลทางลบต่อการออม คือ อายุ 41 - 55 ปี จำนวนสมาชิกที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง 3-4 คน และ การถือครองทรัพย์สิน ดังนั้น รัฐบาลควรให้ความรู้ การวางแผนการเงิน การออม การจัดทำบัญชีครัวเรือน ตามช่วงอายุ และระดับการศึกษา และส่งเสริมให้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยออมผ่านกลุ่มออมในชุมชน และกองทุนออมแห่งชาติ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางการเงิน รายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ

คำสำคัญ : รูปแบบการออม การออม เกษตรกรผู้มีรายได้น้อย วัยสูงอายุ

* อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยนครพนม

* Lecturer, Faculty of Management Sciences and Information Technology, Nakhon Phanom University

^{2,3,4} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

^{2,3,4} Assistant Professor, Faculty of Liberal Arts and Science, Nakhon Phanom University

* Corresponding author E-mail: Nipaphat@npu.ac.th

Abstract

The purpose of this research is to study saving patterns and the factors affecting the saving of the low-income farmers before old age. The sample consisted of 1,100 of low-income farmers aged 18-55 years old in 5 districts in Nakhon Phanom Province by using multi-stage random sampling. The instrument which was used for data collection was the interview form. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and using binary logistic regression model. The statistical significance level was set at 0.05.

The research found that the most popular saving pattern is bank savings account, and the second is a community savings group account. The positive factors affecting the saving by statically significance are marriage/divorce status, primary education, having 6 or above members in the household, having average household income at 15,000 – 20,000 baht, income from agriculture, debt, knowing of information regarding National Savings Fund, accessibility to savings system, and having self-immunity. The negative factor affecting the saving are the age of 41-55 years old, the amount of 3-4 members of dependency in a household, and property ownership. The government should inform the people about financial planning, saving, household accounting due to age and level of education. The government also needs to encourage the low-income farmers to save their money in the community savings enterprise and the National Savings Fund in order that the low-income farmers have financial security, income, and good quality of life when they reach their old age.

Keywords : Saving Pattern, Saving, Low-Income Farmers, Old Age

1. บทนำ

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (Complete aged society) ที่มีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ใน พ.ศ. 2564 และจะเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super aged society) เมื่อมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด ประมาณปี พ.ศ. 2574 และสัดส่วนของประชากร วัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง ส่งผลให้อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นที่ประชากรวัยทำงาน 4 คน ต่อการดูแลและผู้สูงอายุ 1 คน

ในปี พ.ศ. 2560 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) และจะลดลงเหลือเพียง 2 คน ใน พ.ศ. 2574 การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมสูงอายุส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ รวมทั้งการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความยากลำบากขึ้นจากรายได้ที่ลดลงในขณะที่ค่าใช้จ่ายยังคงเท่าเดิม หรืออาจเพิ่มสูงขึ้นหากผู้สูงอายุมีปัญหาโรคประจำตัว ดังนั้นความมั่นคงทางการเงินเพื่อไว้ใช้จ่ายในอนาคตจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับทุกคน การมีเงินออมจะช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและชีวิตของประชาชน เงินออมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เป้าหมายที่บุคคลกำหนดไว้บรรลุวัตถุประสงค์ และช่วยแก้ปัญหาความจำเป็น ทำให้ชีวิตมีความสุข โดยการออมภาคครัวเรือนมีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้และรายจ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนการขาดแคลนเงินออมจะสร้างปัญหาในระดับจุลภาค และมหภาค โดยระดับจุลภาค ประชาชนจะขาดความมั่นคงด้านการเงิน และขาดสินทรัพย์ลงทุนต่อไปในอนาคต ส่วนในระดับมหภาคจะส่งผลทำให้เกิดปัญหาความสมดุลระหว่างการออมและการลงทุน นอกจากนี้ การขาดแคลนเงินออมยังสามารถสร้างแรงกดดันให้อัตราดอกเบี้ยตลาดเงินและตลาดทุนสูงขึ้นและส่งผลให้ครัวเรือนและธุรกิจมีต้นทุนสูงขึ้น เนื่องจากการออมภาคครัวเรือนเป็นส่วนหนึ่งของระบบการออมในภาคเอกชน (ครัวเรือนและธุรกิจ) ซึ่งเป็นภาคที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจทั้งในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา หากมีระดับการออมสูงและเพียงพอต่อความต้องการของการลงทุนของประเทศแล้ว การพึ่งพิงหรืออาศัยเงินทุนจากต่างประเทศก็จะลดลง อย่างไรก็ตามมีคนจำนวนไม่น้อยที่เข้าใจว่าเหตุผลสำคัญที่ทำให้เงินไม่เหลือเก็บออม และมีภาระหนี้เพราะรายได้ไม่พอรายจ่าย แต่หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนการมีเงินเหลือเก็บออมยังขึ้นอยู่กับการมีวินัยทางการเงิน และการระมัดระวังไม่ใช้จ่ายเกินตัว มีการวางแผนบริหารจัดการเงินได้อย่างเหมาะสม (สรา ชื่นโชคสันต์ และคณะ, 2562) รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการออม และการดำเนินชีวิตตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีความพอประมาณตั้งอยู่บนความซื่อสัตย์ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีเหตุมีผล ไม่ขาดสติมีความรอบรู้ รอบคอบและความเมตตา ความเอื้ออาทรต่อกัน (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2551)

จังหวัดนครพนมมีผู้อยู่ในกำลังแรงงาน 290,569 คน มีงานทำ 279,072 คน ส่วนใหญ่ทำงานในภาคการเกษตร 157,880 คน นอกภาคการเกษตร 121,192 คน แรงงานภาคการเกษตรมีอายุ 40 – 59 ปี มากถึง 111,132 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) และเป็นจังหวัดที่มีความยากจนเรื้อรังและรุนแรงต่อเนื่อง 10 ปี เนื่องจากมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน โดยมีประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจนร้อยละ 24.89 สูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ (ร้อยละ 10.43) ปัญหาความยากจนมาจากหลายปัจจัย เช่น เกิดจากครอบครัวที่ยากจนซึ่งขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะความรู้และการประกอบอาชีพ โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 13,975 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งร้อยละ 46.0 เป็นค่าอาหารและเครื่องดื่ม และสิ่งสำคัญคือขาดความตระหนักในการวางแผนการเงินและการออมก่อนเข้าสู่วัย

สูงอายุ โดยมีอัตราส่วนการออมเฉลี่ยต่อรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ร้อยละ 11.59 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ (ร้อยละ 19.97) เกษตรกรออมผ่านกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เงินออมมาปนกิจ สถาบันการเงิน กรมธรรม์ประกันชีวิต สัจจะออมทรัพย์ กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) เก็บเป็นเงินสด เป็นต้น (สำนักงานจังหวัดนครพนม, 2562) จากที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าการก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม ครัวเรือน และประชาชน ด้วยเหตุนี้การศึกษาว่าเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยได้มีการวางแผนการเงินของตนเองเพื่อใช้จ่ายก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุหรือไม่ มีรูปแบบการออมแบบใด และมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งต่อการออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยในจังหวัดนครพนม เพื่อเสนอแนวทางในการออมเพิ่มขึ้น เนื่องจากการออมเป็นเรื่องสำคัญทั้งระดับบุคคล และระดับครัวเรือน เป็นตัวบ่งชี้ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ และการมีเงินออมที่เพียงพอทำให้ครัวเรือนมีเงินสำรองไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน เต็มดร้อน เพื่อไม่ให้เป็นการระต่อลูกหลานหรือสังคม โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย และแบ่งกลุ่มอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) อายุ 18 – 30 ปี ช่วงวัยเริ่มสร้างครอบครัว 2) อายุ 31 -40 ปี วัยสร้างฐานะและครอบครัว และ 3) อายุ 41 – 55 ปี วัยก่อนเกษียณอายุ เพราะแต่ละกลุ่มอายุมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสามารถในการหารายได้ ค่าใช้จ่าย และสุขภาพ

2. จุดมุ่งหมายของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษารูปแบบการออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ

3. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

การออม หมายถึง การนำรายได้ที่เหลือจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมาเก็บไว้ในรูปแบบออมเป็นเงินสด หรือฝากเงินในธนาคาร หรือออมในกลุ่มที่อยู่ในชุมชน หรือส่งค่าหุ้นสหกรณ์ออมทรัพย์ หรือส่งเบี้ยกรมธรรม์ประกันชีวิต หรือ ซื้อทองคำเครื่องประดับ พันธบัตร หรือผ่อนส่งบ้าน ที่ดิน หรือมีการลดรายจ่าย หรือมีการลดภาระหนี้สินลง ดังนั้น การศึกษานี้จึงอาศัยแนวคิด ทฤษฎีบริโภค และการออมของ จอห์น เมนาร์ด เคนส์ (Keynes, 1936) ที่ได้อธิบายไว้ว่า รายได้ที่ครัวเรือนได้รับหลังหักภาษีเงินได้เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดการบริโภคและการออมที่แท้จริง โดยเมื่อผู้บริโภคมีรายได้เพิ่มขึ้น การออมก็จะเพิ่มขึ้นตามสัดส่วนของรายได้

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้สำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้ พบว่า รูปแบบการออมของประชาชนและครัวเรือนไทยส่วนใหญ่ออมผ่านสถาบันการเงินโดยการเปิดบัญชีธนาคารเป็นหลัก เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือ ปลอดภัย สามารถออมได้ง่ายและสะดวกในการฝากถอน (ณิชาพันธุ์ พิรอนันต์พร, 2562; ปิติพันธุ์ อ่อนจันทร์ และพิทักษ์ ศรีสุกใส, 2560; สุจิตรา สามัคคีธรรม, 2560; ชานีเยสส์ ช่างวัฒนกุล, 2559) และการออมผ่านกับกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มออมวันละบาท กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ประชาชน และครัวเรือนในชนบทนิยมออม เพราะมีความสะดวก เบิกถอนสะดวกและยังสามารถกู้ยืมเงินภายในกลุ่มได้ ซึ่งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนในชนบทรวมตัวกันแก้ไขปัญหาขาดแคลนเงินทุน และปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพด้วยตนเอง โดยการฝึกฝนให้ประชาชน รู้จักประหยัดเก็บสะสมเงินทุนที่เหลือจากการใช้จ่ายมาฝากไว้กับกลุ่มเป็นประจำและสม่ำเสมอเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และหลักคุณธรรมของประชาชน ซึ่งเป็นไปตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (กรมพัฒนาชุมชน, 2552) ซึ่งวัตถุประสงค์แรกในการออมเงิน คือ ไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน ยามเจ็บป่วย และ เพื่อให้มีเงินไว้ใช้จ่ายยามชราไม่เป็นภาระต่อลูกหลานและสังคม (จิรวรรณ เกตุปาน และ ปัญชิกา ภูริศักดิ์ไพโรจน์, 2559; บุญยาพร ภูทอง, 2558)

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีส่งผลต่อการออมเงิน ได้มีงานวิจัยจำนวนมากที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปรของการวิจัยครั้งนี้ เช่น ชานีเยสส์ ช่างวัฒนกุล (2559) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมของประชาชน จังหวัดสตูล ประกอบด้วย รายได้ รายจ่าย ภาระหนี้สิน อัตราเงินเฟ้อ อัตราผลตอบแทนจากการออม และระยะเวลาในการออม โดยปัจจัยภาระหนี้สินมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับพฤติกรรมการออม สอดคล้องกับ ณิชาพันธุ์ พิรอนันต์พร (2562) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมพ่อค้าแม่ค้าอาชีพหาบเร่แผงลอย คือ รายได้ต่อเดือน สอดคล้อง ส่วน ณัฐริภัทร์ สุระเชษฐคมสัน และคณะ (2558) พบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อการออม คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษาและอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนมีอิทธิพลต่อระดับการออมของครัวเรือน โดยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ลดลงจะทำให้ระดับการออมเพิ่มขึ้น และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีผลทางบวก โดยครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาดั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีการออมสูงกว่าครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนการศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนต่อระดับการออมนั้น ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีรายได้ต่ำและไม่แน่นอน ส่งผลทางลบต่อระดับการออมของครัวเรือน

ในขณะที่ ปิติพันธุ์ อ่อนจันทร์ และ พิทักษ์ ศรีสุกใส (2560) พบว่า เงินออมต่อเดือนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออม และมีผลต่อจำนวนเงินออมในกองทุนการออมแห่งชาติ ส่วนรายได้ต่อเดือน และรายจ่ายต่อเดือนมีผลต่อจำนวนเงินออมในกองทุนการออม สำหรับหนี้สิน การครอบครองทรัพย์สิน ประเภทจักรยานยนต์ การครอบครองทรัพย์สินประเภทรถยนต์ และขนาดที่ดินที่ถือครอง มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติ และสุภมาส อังศุโชติ และกาญจน์ กังวานพรศิริ (2558) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ สถานภาพทางการเงิน และลักษณะส่วนบุคคล ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเงินออมในช่วงวัยทำงานเริ่มสร้างครอบครัวจะเป็นบวกเงินออมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามอายุ จนกระทั่งสูงสุด และจะลดลงเรื่อยเมื่อเริ่มเข้าสู่วัยสูงอายุ (รชนีกร วงศ์จันทร์, 2555)

3.2 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษารูปแบบการออม และปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ หน่วยวิเคราะห์ คือ เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยที่มีอายุ 18 -55 ปี จำนวน 1,100 คน แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ส่วน ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย ส่วนที่ 2 รูปแบบการออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย ส่วนที่ 3 การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยได้ก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ (ออม –ไม่ออม) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวแปรที่มีผลต่อการออม โดยตั้งสมมติฐานในการวิจัยว่า สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย รายได้ภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การมีภาระหนี้สิน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารกองทุนออมแห่งชาติ การเข้าถึงระบบการออม และการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลทางบวกต่อการออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย ส่วน ช่วงอายุ การมีผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภค การถือครองทรัพย์สินส่งผลทางลบต่อการออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย รายละเอียดตัวแปรแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย
ก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ

ปัจจัย	ความหมาย	หมายเหตุ	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
Y	การออม	ออม = 1, ไม่ออม=0	
	อายุ 31 – 40 ปี (AGE2)	อายุ 18 – 30 ปี	-
	อายุ 41 – 55 ปี (AGE3)	(AGE1) เป็นฐาน	
สถานภาพ (STA)	สถานภาพสมรส, หม้าย/ หย่าร้าง/	สถานภาพโสด (STA1)	+
		เป็นฐาน	
ระดับการศึกษา(EDU)	ระดับประถมศึกษา (EDU2)ระดับ	ไม่ได้รับการศึกษา	+
	มัธยมศึกษา(EDU3) และ ระดับสูงกว่า (EDU1)เป็นฐาน		
	มัธยมศึกษาตอนปลาย(EDU4)		
จำนวนสมาชิกใน	2 – 6 คน (MBM2) และ 6 คนขึ้นไป	1 -3 คน (MBM1)	+
ครัวเรือน(MBM)	(MBM3)	เป็นฐาน	
จำนวนสมาชิกพึงพิง	1 – 2 คน (RLE2)3 – 4 คน 4 คนขึ้นไป	ไม่มีสมาชิกพึงพิง	-
(RLE)	(RLE3)	(RLE1)เป็นฐาน	
รายได้ภาคการเกษตร			+
(INA)			
รายได้นอกภาค			+
การเกษตร (INO)			
รายได้ครัวเรือน(INC)	5,000 – 10,000 บาท (INC2)10,001 – ต่ำกว่า 5,000 บาท		+
	15,000 บาท (INC3)15,001 –	(INC1) เป็นฐาน	
	20,000(INC4) บาท 20,000 บาท ขึ้น		
	ไป (INC5)		
ค่าใช้จ่ายเพื่อการ			-
อุปโภคบริโภค (EXP)			
การถือครองทรัพย์สิน	มีการถือครองทรัพย์สิน	ไม่มีการถือครอง	-
(ASS)		ทรัพย์สิน เป็นฐาน	

ตาราง 1 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของเกษตรกรผู้มียาได้น้อย
ก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ (ต่อ)

ปัจจัย	ความหมาย	หมายเหตุ	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
ภาระหนี้ (DEB)	มีภาระหนี้สิน	ไม่มีภาระหนี้สิน เป็นฐาน	+
การรู้ข้อมูลข่าวสาร กองทุนออมแห่งชาติ (NFS)	ทราบ	ไม่ทราบ เป็นฐาน	+
การเข้าถึงระบบ การออม (SME)	เป็นสมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก เป็นฐาน	+
การปฏิบัติตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	ความพอประมาณ(REA) ความมีเหตุ มีผล (MOD) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี (PRO) ความรู้ (KNO) การมีคุณธรรม(MOR)		+

4. วิธีการดำเนินงานวิจัย

4.1 กระบวนการและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้มียาได้น้อย อายุ 18 – 55 ปี อาศัยอยู่ในอำเภอนาแก อำเภอนายูง อำเภอนาหว้า อำเภอนาทม และอำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม จำนวน 108,204 คน (สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดนครพนม, 2563) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 399 โดยการคำนวณหาขนาดตัวอย่างตามสูตรทายามาเน่ (Yamane, 1973) และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และทำการสุ่มตัวอย่างแบบ Multistage Random Sampling เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่กระจาย โดยในงานวิจัยนี้ จะใช้กลุ่มกลุ่มตัวอย่าง จำนวนสิ้น 1,100 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งได้จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการออม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออม โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การได้รับสวัสดิการแห่งรัฐ เพศ ช่วงอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา การรับรู้ข้อมูลกองทุนออมแห่งชาติ ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน รายได้ภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร รายได้รวม

ครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภค ภาระหนี้สิน การถือครองทรัพย์สิน ส่วนที่ 3 รูปแบบการออม ได้แก่ การออม/ไม่ออม มูลค่าการออม ช่องทางการออม วัตถุประสงค์การออม การวางแผนการเงิน ก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ การทำบัญชีรายรับรายจ่าย การเป็นสมาชิกกลุ่มออมในชุมชน และความต้องการ ผูกอบรมการวางแผนการเงินการออม ส่วนที่ 4 การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อประเมินความสอดคล้องของเนื้อหาและความสมบูรณ์ของข้อคำถาม ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้มีรายได้น้อยที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีการวิเคราะห์ของครอนบาช (Cronbach's Method) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.88 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ และผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยนครพนม เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2563

4.4 สถิติใช้สถิติ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ การเข้าถึงระบบการออม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการออม ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และวัดระดับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และได้แปลงระดับการปฏิบัติด้านต่าง ๆ ซึ่งได้จากมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตามเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยของบุญชุม ศรีสะอาด (2554) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึง	น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยโดยใช้แบบจำลองสมการถดถอยโลจิสติกแบบทวิภาค (Binary Logistic Regression) เนื่องจากตัวแปรตามเป็นตัวแปรที่มีค่า 2 ค่า คือ เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยที่ออมได้ ($Y = 1$) เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยที่ออมไม่ได้ ($Y = 0$) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficients) เพื่อตรวจสอบปัญหา Multicollinearity ซึ่งตัวแปรอิสระต้องไม่มี

ความสัมพันธ์เชิงเส้นสูงเกินไป (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549) ทั้งนี้ จะใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์ Burns และ Grove (1993) ค่า r ไม่เกิน 0.65

5. ผลลัพธ์จากการวิจัยและอภิปรายผล

5.1 ผลลัพธ์จากการวิจัย

5.1.1 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการออมของเกษตรกรผู้มียาได้น้อยและการดำเนินชีวิตตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1) ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้มียาได้น้อย จำนวน 1,100 คน พบว่าส่วนใหญ่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุ ระหว่าง 40 ปี – 55 ปี มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา และไม่รู้จักกองทุนออมแห่งชาติ (กอช.) ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรผู้มียาได้น้อยส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 – 6 คน มีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน 1 -2 คน รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 980 บาท รายได้นอกภาคการเกษตร 3,424 บาท รายได้รวมครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภคต่อเดือน 5,523 บาท มีการระเหินดิน และมีการถือครองทรัพย์สิน ตามตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้มียาได้น้อย

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	332	30.18
หญิง	768	69.82
บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ		
ได้รับ	479	43.55
ไม่ได้รับ	621	56.45
ช่วงอายุ		
18 ปี – 30 ปี	347	31.55
31 ปี - 40 ปี	272	24.73
41 ปี – 55 ปี	481	43.73
สถานภาพ		
โสด	373	33.91

ตาราง 2 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
สมรส	607	55.18
หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่	120	10.91
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ไม่ได้รับการศึกษา	42	3.82
ประถมศึกษา	568	51.63
มัธยมศึกษา	346	31.45
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	104	13.10
รายได้ครัวเรือนต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	494	44.91
5,000 – 10,000 บาท	324	29.45
10,001 – 15,000 บาท	113	10.27
15,001 – 20,000 บาท	77	7.00
20,000 บาท ขึ้นไป	92	8.36
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง		
ไม่มี	148	13.45
1 – 2 คน	553	50.27
3 – 4 คน	310	28.18
4 คนขึ้นไป	89	8.09
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 – 3 คน	299	27.18
4 – 6 คน	699	63.99
6 คนขึ้นไป	102	9.27
ภาระหนี้สิน		
มี	582	54.31
ไม่มี	518	45.69
การถือครองทรัพย์สิน		
มี	661	60.09
ไม่มี	439	39.91

ตาราง 2 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
รายได้จากภาคเกษตรกรรมเฉลี่ยต่อเดือน		980 บาท
รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อเดือน		3,424 บาท
ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภคต่อเดือน		5,523 บาท
การออม		
ออม	559	50.82
ไม่ออม	541	49.18
แหล่งการออม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เก็บเป็นเงินสด	129	14.74
ฝากธนาคาร	240	27.43
ซื้อประกันออมทรัพย์	24	2.74
ฝากเงินกับกลุ่มออมทรัพย์	223	25.49
สลากออมสิน/ธกส.	12	1.37
กองทุนออมแห่งชาติ(กอช.)	49	5.60
ซื้อทรัพย์สิน เช่น ทองคำ	2	0.23
ซื้อผอนบ้าน / ที่ดิน	2	0.23
ให้กู้ยืมโดยไม่มีสัญญาตามกฎหมาย	7	0.80
ลดรายจ่ายลง	3	0.34
ลดภาระหนี้สินลง	129	14.74
มูลค่าการออม		
ไม่มีการออม	541	49.18
1 – 1,000 บาท	381	34.64
1,001 – 2,000 บาท	95	8.64
2,001 – 3,000 บาท	37	3.36
3,001 – 4,000 บาท	19	1.91
4,001 – 5,000 บาท	25	2.27
การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย		
มี	205	18.64
ไม่มี	895	81.36

ตาราง 2 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารกองทุนออมแห่งชาติ		
ทราบ	386	35.09
ไม่ทราบ	714	64.91
การเป็นสมาชิกกลุ่มออมในชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
สหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์การเกษตร	133	11.68
กลุ่มออมทรัพย์สัจจะ	297	26.08
กองทุนหมู่บ้าน	376	33.01
กองทุนผู้สูงอายุ/กองทุนชราภาพ	38	3.34
กองทุนออมแห่งชาติ	69	6.06
ธนาคารพาณิชย์	149	13.08
กลุ่มออมทรัพย์อื่น ๆ ในชุมชน	77	6.76
ความสนใจของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยในเข้ารับ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการวางแผน การเงินออม		
สนใจ	732	66.55
ไม่สนใจ	265	24.09
ไม่แน่ใจ	11	3.94

2) ผลการวิเคราะห์รูปแบบการออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย พบว่า เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยมีสัดส่วนการออมและไม่ออมที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีมูลค่าการออมต่อเดือน 10 – 1,000 บาท มีการออมผ่านบัญชีเงินฝากธนาคารกับสถาบันการเงินมากที่สุด เนื่องจากมีความปลอดภัย และสะดวก รองลงมา ออมผ่านกลุ่มในชุมชน เช่น กลุ่มออมวันบาท กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีวัตถุประสงค์การออมเพื่อไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน และยามเจ็บป่วย และเพื่อให้มีเงินไว้ใช้จ่ายยามชราไม่เป็นภาระต่อลูกหลานและสังคม โดยเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยมากถึงร้อยละ 82.73 ไม่มีการวางแผนการเงินการออมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ และไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน ร้อยละ 81.36 โดยเป็นสมาชิกกลุ่มออมในชุมชน ร้อยละ 76.27 นอกจากนี้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยยังมีความต้องการได้รับการฝึกอบรมการวางแผนการเงินการออมร้อยละ 66.55 ตามตาราง 2

3) ผลการวิเคราะห์การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรผู้มียาได้น้อยมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความมีเหตุมีผล ค่าเฉลี่ย 3.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 ด้านคุณธรรม ค่าเฉลี่ย 3.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 ด้านความรู้ ค่าเฉลี่ย 3.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 ด้านมีความภูมิกันที่ดี ค่าเฉลี่ย 3.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 และด้านความพอประมาณ ค่าเฉลี่ย 3.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 ตามตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้มียาได้น้อย

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
ความพอประมาณ	3.23	0.735	ปานกลาง
ความมีเหตุมีผล	3.59	0.649	มาก
การมีภูมิคุ้มกัน	3.43	0.672	ปานกลาง
ด้านความรู้	3.48	0.666	ปานกลาง
ด้านคุณธรรม	3.49	0.682	ปานกลาง
ผลรวมเฉลี่ยทุกด้าน	3.44	0.531	ปานกลาง

5.1.2 ผลการการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมของเกษตรกรผู้มียาได้น้อยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ

1) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร

ในขั้นตอนนี้จะแสดงค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรโดย เมทริกซ์ความสัมพันธ์สำหรับตัวแปรทั้งหมดทดสอบว่าตัวแปรอิสระใดที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม โดยที่ตัวแปรอิสระต้องไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือ ไม่เกิดปัญหา multicollinearity ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระอยู่ระหว่าง 0.000 – 0.619 ซึ่งไม่มีค่าเกิน 0.69 ดังนั้น สรุปได้ว่าตัวแปรทุกตัวที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้สามารถใช้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติก (Binary Logistic Regression) ตามตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 ความสัมพันธ์ของตัวแปร (Correlation Matrix)

ตัวแปร	AGE	SAT	EDU	MEM	REL	INC	INA	INO	EXP	ASS	DEB	NFS	SME	REA	MOK	PRO	KNO	MOR	SAV
AGE	1	.466**	-.433**	-.068*	-.099**	0.009	.159**	-0.056	-0.051	-.247**	.264**	.135**	.154**	-0.052	0.018	0.033	-0.004	0.051	.112**
SAT		1	-.375**	-0.046	-0.001	0.016	.093**	-0.029	0.017	-.236**	.240**	.108**	.146**	-0.013	0.011	0.037	0.005	.069*	.193**
EDU			1	0.043	.064*	.073*	-.077*	.074*	.095**	.091**	-.069*	-0.014	-0.01	.072*	0.049	.096**	.121**	0.055	-0.054
MEM				1	.483**	0.036	-0.012	0.02	0.045	0.012	0.049	-0.019	0.049	0.034	.114**	.086**	.109**	.067*	0.048
REL					1	-.060*	-0.027	-0.052	0.012	.084**	0.014	-0.039	-0.014	0.002	.084**	0.029	.060*	0.008	-0.047
INC						1	0.058	.231**	.182**	-.116**	.060*	0.027	.188**	-0.041	0.041	.094**	.104**	0.049	.133**
INA							1	-0.041	.072*	-.118**	.105**	.076*	0.055	0.058	.096**	.120**	.104**	.154**	.110**
INO								1	.153**	-0.055	.074*	0.023	.136**	0.011	0.032	0.028	.082**	0.027	.092**
EXP									1	-0.053	.078**	-0.002	.078**	0.05	.065*	0.025	.089**	0.042	0.024
ASS										1	-.337**	-.140**	-.217**	-0.02	-.071*	-.157**	-0.028	-.081**	-.372**
DEB											1	.169**	.287**	.067*	.073*	.075*	.064*	.145**	.252**
NFS												1	.128**	0.0	0.037	.085**	0.047	.076*	.198**
SME													1	.123**	.084**	.194**	.138**	.133**	.229**
REA														1	.446**	.471**	.441**	.400**	0.033
MOD															1	.542**	.570**	.511**	.110**
PRO																1	.619**	.560**	.160**
KNO																	1	.577**	.074*
MOR																		1	.089**
SAV																			1

*มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 **มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2) การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ จากการนำปัจจัยมาวิเคราะห์ได้แก่ อายุ (AGE) สถานภาพ (STA) ระดับการศึกษา (EDU) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (MEM) จำนวนผู้พึ่งพิง (REL) รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน (INC) รายได้จากภาคการเกษตร (INA) รายได้นอกภาคการเกษตร (INO) รายจ่าย (EXP) การถือครองทรัพย์สิน (ASS) ภาระหนี้สิน (DEB) การรู้ข้อมูลข่าวสารกองทุนออมแห่งชาติ (NFS) การเข้าถึงระบบการออม (SME) ความพอประมาณ (REA) ความมีเหตุมีผล (MOD) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี (PRO) ความรู้ (KNO) การมีคุณธรรม (MOR)

ผลการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้แก่ สถานภาพสมรส (STA1) สถานภาพหย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ (STA2) ระดับการศึกษาประถมศึกษา (EDU2) จำนวนสมาชิกครัวเรือน 6 คนขึ้นไป (MEM2) รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน 15,000 – 20,000 บาท (INC3) รายได้จากภาคการเกษตร (INA) ภาระหนี้สิน (DEB) การรู้ข้อมูลข่าวสารกองทุนออมแห่งชาติ (NFS) การเข้าถึงระบบการออม (SME) และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี (PRO) ส่วนปัจจัยที่ส่งผลทางลบต่อการตัดสินใจออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย คือ ช่วงอายุ 41 – 55 ปี (AGE2) จำนวนสมาชิกที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง 3-4 คน (REL2) และ การถือครองทรัพย์สิน (ASS) ตามตาราง 5

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ผลต่อการออมของเกษตรกรผู้มียาได้ไม่น้อยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ
(ตัวแปรตาม ออม.= 1, ไม่ออม = 0)

ปัจจัย	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
AGE			11.299	2	0.003	
AGE2	-0.700	0.219	10.230	1	0.001	0.497
STA			15.731	2	0.000	
STA1	0.641	0.182	12.373	1	0.000	1.899
STA2	0.916	0.273	11.253	1	0.001	2.500
EDU			9.736	3	0.021	
EDU1	0.913	0.383	5.680	1	0.017	2.492
MEM			5.751	2	0.056	
MEM2	0.757	.318	5.655	1	0.017	2.132
REL			5.630	3	0.131	
REL2	-0.541	0.246	4.843	1	0.028	0.582
INC		.538	6	4	0.162	
INC	0.726	0.297	5.965	1	0.015	2.068
AGR	0.000	0.000	3.935	1	0.047	1.000
ASS	-1.256	0.153	67.576	1	0.000	0.285
DEB	0.448	0.153	7.874	1	0.005	1.534
NFS	0.610	0.148	16.888	1	0.000	1.840
SME	0.601	.0180	11.126	1	0.000	1.824
PRO	0.373	0.150	6.227	1	0.012	1.454
ค่าคงที่	-0.990	0.695	2.020	1	0.155	0.372
Nagelkerke R Square		0.299				
จำนวนตัวอย่าง		1,100				

หมายเหตุ: แสดงผลลัพธ์เฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

5.2 สรุปและอภิปราย

รูปแบบการออมของเกษตรกรผู้มียาไรได้น้อยส่วนใหญ่ออมผ่านสถาบันการเงินโดยการเปิดบัญชีธนาคาร อาจเป็นเพราะปัจจุบันการทำธุรกรรมทางการเงินมีความสะดวก สบายมากขึ้น สามารถเบิกเงิน ถอนเงิน ชำระค่าบริการสินค้าผ่านระบบโทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต ทำให้ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายมากกว่าการทำธุรกรรมทางการเงินแบบเดิม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิซพัณณ์ พิรอนันต์พร (2562) พบว่า กลุ่มอาชีพหาบเร่แผงลอยขายอาหารริมทาง Street Food ที่เป็นพ่อค้าแม่ค้าในย่านทั่วไปทำการออมผ่านบัญชีเงินฝากในสถาบันการเงินมากที่สุด ปิติพันธุ์ อ่อนจันทร์ และ พิทักษ์ ศรีสุโกส (2560) พบว่า ผู้ประกอบอาชีพอิสระ ในอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ออมเงินโดยการฝากออมทรัพย์กับธนาคารมากที่สุด และชานีเยฮ์ ช่างวัฒนกุล (2559) พบว่า ประชาชนในจังหวัดสตูล ออมแบบเงินฝากธนาคารเป็นรูปแบบการออมที่นิยมมากที่สุด นอกจากนี้เกษตรกรผู้มียาไรได้น้อย ยังมีการออมผ่านกลุ่มออมในชุมชนซึ่งกลุ่มออมในชุมชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มออมวันละบาท กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ประชาชน และครัวเรือนในชนบทนิยมออม เพราะมีความสะดวก เบิกถอนสะดวกและยังสามารถกู้ยืมเงินภายในกลุ่มได้ ซึ่งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนในชนบทรวมตัวกันแก้ไขปัญหาขาดแคลนเงินทุน และปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพด้วยตนเอง โดยการฝึกฝนให้ประชาชน รู้จักประหยัดเก็บสะสมเงินทุนที่เหลือจากการใช้จ่ายมาฝากไว้กับกลุ่มเป็นประจำและสม่ำเสมอเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และหลักคุณธรรมของประชาชน ซึ่งเป็นไปตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กรมพัฒนาชุมชน, 2552) ซึ่งวัตถุประสงค์แรกในการออมเงิน คือ ไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จีรพรรณ เกตุปาน และ ปญญิกา ภูริศักดิ์ไพโรจน์ (2559) พบว่า ครัวเรือนเกษตรกร ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลกมีวัตถุประสงค์ในการออมเงินเพื่อเก็บไว้ใช้ในยามฉุกเฉินเป็นอันดับแรก และเกษตรกรผู้มียาไรได้น้อยยังมีวัตถุประสงค์ในการออม คือ ไว้ใช้จ่ายยามเจ็บป่วย และ เพื่อให้มีเงินไว้ใช้จ่ายยามชราไม่เป็นภาระต่อลูกหลานและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (บุญยาพร ภูทอง, 2558) ที่พบว่า ชุมชนทำนน้ำสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร การกำหนดวัตถุประสงค์ของการออม ส่วนใหญ่เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงในชีวิต รองลงมา เพื่อเก็บไว้ในยามเจ็บป่วย/ชรา

ปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจออมของเกษตรกรผู้มียาไรได้น้อย ได้แก่ สภาพสมรส สถานภาพหย่า/หม้าย มีโอกาสตัดสินใจออมมากกว่า สถานภาพโสด ทั้งนี้เนื่องจากคนโสดอาจยังไม่มีภาระต้องรับผิดชอบ ส่วนผู้ที่มีสถานภาพสมรสมีภาระในการดูแลครอบครัว จึงอาจต้องการวางแผนชีวิตเพื่อไว้ใช้เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไกรวิชญ์ ประทุม และคณะ

(2561) พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกันมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการออมเพื่อใช้จ่ายในอนาคตแตกต่างกัน ระดับการศึกษาประถมศึกษา มีโอกาสตัดสินใจออมมากกว่า เกษตรกรผู้มียาได้น้อยที่ไม่ได้รับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2564) พบว่า ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือนเกษตรกร และสอดคล้องกับ สุภาส อังคุโชติ และกาญจน์กัฏวานพรศิริ (2558) ที่พบว่า การศึกษาส่งผลต่อการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีทางบวก นอกจากนี้ Abebe (2017) พบว่า เมื่อระดับการศึกษาของครัวเรือนเพิ่มขึ้นพฤติกรรมการออมก็เพิ่มขึ้น และ Lidi et al. (2017) พบว่า การศึกษาของครัวเรือนมีผลต่อทางบวกต่อการตัดสินใจออมของครัวเรือนชนบทเอธิโอเปีย โดยครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 6 คนขึ้นไป มีโอกาสตัดสินใจออมเพิ่มขึ้นเนื่องจากการมีสมาชิกจำนวนมากอาจทำให้มีความสามารถในการหารายได้และมีเงินเหลือเก็บออม สอดคล้องกับการศึกษาของ มงคลชัย จำรูญ (2560) พบว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีผลทางบวกต่อการตัดสินใจออมเงินในกองทุนการออมแห่งชาติ ในส่วนของปัจจัยรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน 15,000 – 20,000 บาท ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจออมของเกษตรกรผู้มียาได้น้อย เมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคและการออมของ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (Keynes, (1936) ที่กล่าวว่า ปริมาณการออม และจำนวนรายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริงจะมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นการออมก็จะเพิ่มขึ้น และยังสอดคล้องกับ อธิพันธุ์ วรรณสุริยะ และ สุวิมล เฮงพัฒนา (2562) พบว่า รายได้ส่งผลทางบวกต่อโอกาสในการออมครัวเรือนและปิตินันท์ อ่อนจันทร์ และ พัทธกร ศรีสุกใส (2560) พบว่า รายได้ต่อเดือนส่งผลต่อการออมเช่นกัน และการมีภาระหนี้สินยังส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจออมของเกษตรกรผู้มียาได้น้อย เนื่องจากเกษตรกรนิยมกู้ยืมเงินจากการกลุ่มออมชุมชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มออมวันละบาท เพราะเข้าถึงได้ง่าย ไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน สามารถเปลี่ยนเงินออมแต่ละเดือนเป็นเงินก้อนใหญ่ในยามที่จำเป็น โดยตามระเบียบข้อปฏิบัติของกลุ่มการขอกู้ยืมเงินจะต้องการเป็นสมาชิกกลุ่ม และการออมเงินตามสัดส่วนที่กลุ่มกำหนด ซึ่ง “ตัวกลางฐานฐานด้านการเงินส่วนบุคคล” ที่เป็นเครื่องมือช่วยแปลงเงินออมเป็นเงินก้อนใหญ่ มี 3 รูปแบบ คือ ออมแบบสะสม ออมแบบผ่อนส่ง และออมแบบระหว่างทาง (Rutherford & Arora, 2000/2563) และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกองทุนออมแห่งชาติ (กชช.) ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจออมของเกษตรกรผู้มียาได้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ไสภาค เจริญสุข (2559) พบว่า ระดับการออมของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นจากความสามารถในการเข้าถึงสถาบันการเงิน และ สุภาส อังคุโชติ และกาญจน์กัฏวานพรศิริ (2558) พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเงินส่งผลทางบวกต่อการออมของผู้สูงอายุ การสื่อสาร การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกองทุนออมแห่งชาติจึงมีความสำคัญ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสร้าง

ความรู้ ความเข้าใจ และชี้ให้เกษตรกรผู้มียาได้น้อยเห็นถึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับการจากการเป็นสมาชิก กองทุนออมแห่งชาติอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดการออมเพิ่มขึ้น รวมทั้งการเป็นสมาชิกกลุ่มออมที่ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจออม ซึ่ง สอดคล้องกับ ณัฐริภัทร์ สุระเชษฐมสัน และคณะ (2558) พบว่า การเข้าถึงหรือใช้บริการเงินของสถาบันการเงินของครัวเรือนมีอิทธิพลทางบวกต่อระดับการออมของครอบครัว นอกจากนี้ การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรผู้มียาได้น้อยด้านการมีภูมิคุ้มกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจออมทางบวก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุภมาส อังสุโชติ และกาญจน์ กังวานพรศิริ (2558) พบว่า การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลทางบวกต่อการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลทางลบต่อการตัดสินใจออมของเกษตรกรผู้มียาได้น้อย คือ ช่วงอายุ 41 ปี -55 ปี มีโอกาสออมตัดสินใจออมลดลง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานวงจรชีวิต (Life Cycle Hypothesis) ที่อายุเป็นตัวกำหนดระดับการออมโดยระดับการออมในวัยเด็กจะติดลบ เนื่องจากไม่มีความสามารถในการหารายได้เองต้องพึ่งพาผู้ปกครอง ซึ่งรายได้และการออมจะเพิ่มขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยทำงาน และระดับการออมจะลดลงอีกครั้งเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2564) พบว่า อายุมีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือนเกษตรกร และนิชากร ชัยศิริ และคณะ (2562) พบว่า อายุมีผลต่อพฤติกรรมการออมของประชาชนในจังหวัดสงขลา นอกจากนี้ ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพียง 3-4 คน และมีการถือครองทรัพย์สินมีโอกาสตัดสินใจลดการออมลง เนื่องจากผู้พึ่งพิงไม่สามารถหาได้ให้กับตนเองและครัวเรือนได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อธิพันธ์ วรรณสุริยะ และ สุวิมล เสงพัฒนา (2562) พบว่า ครัวเรือนที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี มีผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และมีผู้พิการในครัวเรือนเพิ่มขึ้น การเป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน ส่งผลต่อการตัดสินใจออมลดลง เช่นเดียวกับการศึกษาของ จีรพรรณ เกตุปาน และ ปญชิกา ภูริศักดิ์ไพโรจน์ (2559) พบว่า จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการออมของครัวเรือนเกษตรกรในทิศทางตรงกันข้าม และ สอดคล้องกับ ไสภาค เจริญสุข (2559) พบว่า การออมของครัวเรือนที่อยู่ในรูปตัวเงินจะลดลงเมื่อครัวเรือนมีการออม ผ่านสินทรัพย์คงทน เช่น การมีบ้านเป็นของตนเอง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรผู้มียาได้น้อยมีสัดส่วนการออมและไม่ออมในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน แต่มูลค่าการออมต่อเดือนยังถือว่าต่ำ นอกจากนี้ ยังขาดการวางแผนการเงิน การออมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ ไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน แต่ขณะเดียวกันเกษตรกรผู้มียาได้น้อยได้เป็นสมาชิกกลุ่มออมในชุมชน และยังมีความต้องการได้รับการฝึกอบรมการวางแผนการเงิน การออม

ดังนั้น ในระยะสั้นเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ส่งผลกระทบต่อรายได้และการออมของเกษตรกร ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาชุมชน จังหวัดควรให้ความรู้และสร้างความตระหนักในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ทราบสถานการณ์การเงินและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง ระยะปานกลาง กระตุ้นสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรเพิ่มจำนวนเงินออมในแต่ละเดือนให้มากขึ้น

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการออม ได้แก่ ช่วงอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ครัวเรือน รายได้จากภาคการเกษตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิง การมีภาระหนี้สิน การถือครองทรัพย์สิน การเป็นสมาชิกกลุ่มออม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารกองทุนออมแห่งชาติ และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้

2.1 สถาบันการเงิน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกองทุนออมแห่งชาติให้ทราบถึงข้อดี และประโยชน์ที่จะได้รับ และส่งเสริมให้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยเป็นสมาชิกกองทุนออมแห่งชาติ

2.2 จัดอบรมและส่งเสริมให้เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยมีความรู้ด้านการเงิน การออม และปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจำแนกผู้เข้าร่วมอบรมจำแนกตามระดับการศึกษา และช่วงอายุ

2.3 ส่งเสริมสมาชิกครัวเรือนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น จากการประกอบอาชีพทั้งจากภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตร ที่ไม่เพียงการเพาะปลูกข้าวนาปีและการทำเกษตรเชิงเดี่ยวโดยถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมการปลูกพืชระยะสั้น พืชใช้น้ำน้อย และพืชที่มีมูลค่าสูง ตรงตามความต้องการของตลาด เช่น กระชายขาว ขมิ้นชัน และ อัญชัน เป็นต้น

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมที่ค้นพบเป็นการศึกษาเฉพาะในจังหวัดนครพนมและเป็นการศึกษาทางตรง งานวิจัยครั้งต่อไปควรจะขยายการวิจัยให้ครอบคลุมจังหวัดอื่น เพื่อจะได้นำข้อมูลมาประกอบการกำหนดนโยบายการส่งเสริมการวางแผนการเงินการออมของเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยในระดับภาค และระดับประเทศได้

2. ศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้ครัวเรือนผู้มีรายได้น้อยให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำงาน และอาชีพเสริม โดยจำแนกเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยตาม 1) ช่วงอายุ: วัยเริ่มทำงาน (18 – 30 ปี) วัยสร้างฐานะและครอบครัว (31 -40 ปี) วัยก่อนเกษียณ (41 -55 ปี) 2) ระดับการศึกษา: ไม่ได้รับการศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และสูงกว่ามัธยมศึกษา

7. กิตติกรรมประกาศ

บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของ งานวิจัยรูปแบบการสร้างความตระหนักการวางแผนการเงิน การออม และการพัฒนาสัมมาชีพสำหรับเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดนครพนม สนับสนุนโดย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2563

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for windows*. พิมพ์ครั้งที่ 5. ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมพัฒนาชุมชน. (2552). *แนวทางการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต*. ค้นเมื่อ 2 กันยายน 2564, จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER11/DRAWER028/GENERAL/DATA0000/00000046.PDF>
- ไกรวิชญ์ ประชุมพันธ์ ธนสุวิทย์ ทับทิมรัษฎ์ และ สุคนธ์ เครือคำ. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของผู้บริโภคเพื่อใช้จ่ายในอนาคตของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการบัณฑิต วิทยาลัยสวนดุสิต*, 14(2), 313-330.
- ชานีเยสส์ ช่างวัฒนกุล. (2559). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมของประชาชนจังหวัดสตูล*. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จิรวรรณ เกตุปาน และ ปัทมิกา ภูริศักดิ์ไพโรจน์. (2559). *การออมของครัวเรือนเกษตรกรกรณีศึกษา ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ณิชาพันธุ์ พิธอนันต์พร. (2562). *รูปแบบการออมเพื่อเกษียณอายุของกลุ่มอาชีพหาบเร่แผงลอยขายอาหารริมทาง Street Food ในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิชากร ชัยศิริ เจษฎา นกน้อย และวาสนา สุวรรณวิจิตร. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของประชาชนในจังหวัดสงขลา. *วารสารนาคนุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 11(3), 129-136.
- ณัฐวิภากร สุเชษฐาสมสัน นวพร วิริยานุพงศ์ สรณัฐ ลือโสภณ สุภาวดี ผลวัฒน์ ชัยรัฐ ชัยนันทวรรณ และ สิทธิพล วิบูลย์ธนากุล. (2558). *การศึกษาวิจัยแนวทางนโยบายการพัฒนาการสร้างสินทรัพย์เพื่อการออมสำหรับครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง.

- บุญยาพร ภูทอง. (2558). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของชุมชน : กรณีศึกษา ทำน้าสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน*, 11(1), 5-14.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ปิติพันธุ์ อ่อนจันทร์ และ พัทธภัส ศรีสุกใส. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการออมในกองทุนการออมแห่งชาติของผู้ประกอบอาชีพอิสระ ในอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่. *วารสารวิชาการคณะบริหารธุรกิจ*, 12(1), 99 – 11.
- มงคลชัย จำรูญ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*, 8(2), 312-321.
- รัชนีกร วงศ์จันทร์. (2555). *การบริหารการเงินส่วนบุคคล*. กรุงเทพฯ : ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- โสภาค เจริญสุข. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต*, 11(1), 92-101.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2564). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ รายจ่าย การออม หนังสือปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อนหนี้และความต้องการกู้ยืมของครัวเรือนเกษตร. ค้นเมื่อ 13 พฤษภาคม 2564, จาก <http://www.oae.go.th/view/1/TH-TH#>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2561). *รายงานการประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครพนม. (2563). *ข้อมูลประชากรกลางปี 2563*. ค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2563, จาก <http://203.157.176.8/giscenter/giscenter/pop.php>
- สำนักงานจังหวัดนครพนม. (2562). *บรรยายสรุปจังหวัดนครพนม*. ค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2562, จาก http://www2.nakhonphanom.go.th/files/com_news_devpro1/2019-09_447c25cc656e90e.pdf
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2551). เศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 19(3), 1-6.
- สรา ชื่นโชคสันต์ สุพริศร์ สุวรรณิก และ ธนัพร สุขสุเมธ. (2562). *หนี้สินครัวเรือนไทย: ข้อเท็จจริงที่ได้จาก BOT-Nielsen Household Financial Survey*. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- สุภามาส อังศุโชติ และกาญจน์ กังวานพรศิริ. (2558). อิทธิพลของลักษณะชุมชนต่อโมเดลการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: โมเดลสมการโครงการสร้างกลุ่มพหุ. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร*, 10(2). 1-16.

- สุจิตรา สามีคศิริธรรม. (2560). พฤติกรรมทางเศรษฐกิจของหาบเร่แผงลอย: กรณีนี้ คือศึกษาเขตบางเขน: วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 35(3), 157-176.
- อิทธิพันธ์ วรรณสุริยะ และ สุวิมล เสงี่ยมพัฒนา. (2562). ความสามารถในการออมของครัวเรือนไทยเปรียบเทียบระหว่างแรงงานในระบบและแรงงานนอกระบบ. วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ, 6(2), 1-17.
- Abebe, A. (2017). Factors Affecting Rural Household Saving (In Case of Wolayita Zone of a Woreda). *Journal of Poverty, Investment and Development*, 36(1), (40-45).
- Burns, N., & Grove, S. K. (1993). *The Practice of Nursing Research: Conduct, Critique and Utilization*. Philadelphia : W.B.Saunders Company.
- Keynes, J. M. (1936). *The general Theory of Employment, Interest and Money*. New York : Harcourt Brace Jovanovich.
- Lidi, B. J., Bedemo, A., & Belina, M. (2017). Determinants of Saving Behavior of Farm Households in Rural Ethiopia. *The Double Hurdle Approach Developing Country Studies*, 7(12) 17-26.
- Stuart, R., & Arora, S. (2020). การเงินคนจน การเงินฐานรากจากมุมมองของลูกค้ำในศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ด. (สถุณี อาชวานันทกุล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ชอลท์ พับลิช. (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 2000).
- Yamane, T. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis* (3rded.). New York : Harper & Row.